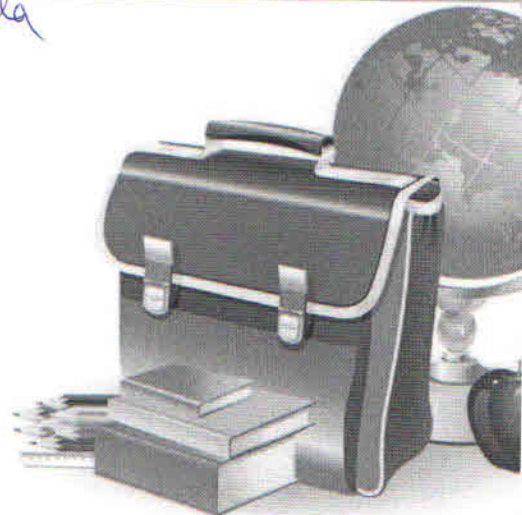

Už můžeme do školy?

UČEB, mašinka

Zahájení školní docházky je velkou událostí v životě dítěte i celé rodiny. Vstupem do školy končí období her a bezstarostnosti a začínají povinnosti. Rodina bude muset změnit dosavadní organizaci života a se změnou se vyrovnat. Období předškolního věku je velmi důležité, protože dítě se rozvíjí po stránce fyzické, psychické i emocionální, utváří se jeho vztah k práci i ke vzdělání.

PAEDDR. IVA TOMÁŠKOVÁ

V tomto období je dítě zvědavé, chce pomáhat a dělat spoustu činností, což je třeba mu umožnit, intenzivně se mu věnovat a rozvíjet je po všech stránkách. Dítě předškolního věku rozvíjí své schopnosti, dovednosti a nové vědomosti pomocí her, vlastních prožitků, zkušeností se zapojením smyslového vnímání.

Škola klade na dítě značné nároky, a proto by mělo být připravováno na vstup do školy po všech stránkách, tj. jak po stránce fyzické, tak psychické a kognitivní. Je velmi důležité respektovat individuální a nerovnoměrný vývoj, vnímat každé konkrétní dítě, poskytovat mu podněty a klást na ně takové nároky, které jsou v souladu s potřebami a možnostmi dítěte, ale i s požadavky souvisejícími s přípravou na vstup do školy.

Školní zralost můžeme vymezit jako dosažení takového stupně vývoje v oblasti fyzické, psychické, mentální, emocionální, sociální, kdy je dítě schopno bez potíží se účastnit výchovně-vzdělávacího procesu ve školním prostředí. Školní připravenost zahrnuje kompetence v oblasti kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a somatické, jež dítě nabývá a rozvíjí učením.

Podpora školní připravenosti

Připravenost dítěte pro školní docházku závisí také na znalosti, jak se učit.

- Je potřeba dostatek **sebevědomí**, aby se dítě mohlo plně kontrolovat, dokázalo zvládnout reakce a chování. Mělo by být přesvědčeno, že snaha naučit se novým dovednostem a vědomostem se setká s úspěchem a že mu dospělí v případě potřeby pomohou.
- Dítě by mělo být **zvědavé**, aby získalo pocit, že dovidat se nové věci je velmi zajímavé a že učení je vlastně příjemné. Zde se tvoří základy k celoživotnímu vzdělávání a získávání důležitých informací a znalostí.
- Také je nutné naučit dítě **pracovat a jednat s určitým cílem**, aby dokázalo setrvat u jedné činnosti a dle svých možností a pokud možno s úspěchem ji dokončit.
- Pro učení je žádoucí osvojit si **sebeovládání**, umět se přizpůsobit a ovládat chování, které odpovídá věku dítěte.
- Ve škole musí dítě **spolupracovat s ostatními** a při společné činnosti nalézt rovnováhu mezi vlastními potřebami a potřebami spolužáků, pedagogických pracovníků a všech, kteří se na jeho vzdělávání podílejí.
- Velmi důležitá je **schopnost komunikovat**. Aby bylo učení úspěšné, je potřeba, aby dítě dokázalo smysluplně formulovat své pocity, myšlenky, představy, přijímalo i myšlenky jiných a rozumělo jim. Dítě by mělo být schopné komunikovat s dospělým a v závislosti na věku vyjádřilo své potřeby,

což úzce souvisí s důvěrou mezi dítětem, spolužáky a pedagogickými pracovníky. Veškeré učení by mělo být spojeno s příjemnými pocity vzájemné pohody a pomoci.

- Dítě musí být **schopno pracovat s ostatními** a pochopit jejich potřeby a postoje.

Oblasti rozvoje předškolního dítěte

Abychom mohli posoudit, zda je dítě dobře připraveno na školní docházku, zda úspěšně zvládne všechny povinnosti a ve školním prostředí bude úspěšné, je nutné se zaměřit na tyto oblasti:

1. Tělesný vývoj a zdravotní stav

Tělesný vývoj a zdravotní stav posuzuje většinou dětský lékař, který dané dítě zná od narození. V této oblasti mohou hrát roli i problémy v období gravidity, problémy při porodu, předčasný porod či menší porodní váha. Děti s menší tělesnou konstitucí se snadněji unaví, mívají menší odolnost vůči psychické zátěži a mohou trpět pocity méněcennosti. Značný význam mají smyslové a tělesné vady a v neposlední řadě chronická onemocnění, která mohou zapříčinit dlouhodobé absence dítěte ve škole a následně psychický stres související s doháněním a doplňováním učiva.

2. Poznávací, kognitivní rozvoj

Pro zvládnutí čtení, psaní, počítání je důležitá dostatečná úroveň

rozumových schopností a rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech. U dětí zaostávajících v kognitivních, poznávacích procesech je vhodný odklad školní docházky. Na druhé straně lze dětem velmi nadaným doporučit dřívější nástup do školy. V předškolním období rozvíjíme u dětí smyslové vnímání různými činnostmi a hrami.

- » **Zrakem** přijímáme nejvíc informací a pro život je velmi důležitý. Při rozvoji zrakového vnímání volíme různé Kimovy hry, pexesa, loto, puzzle, stavebnice, kostky, dále vyprávění o tom, co jsme viděli na procházce, v divadle, který předmět chybí, hru na detektivy, pohyb očí po řádku, prohlížení obrázků, listování v knize.
- » **Sluch** má zásadní význam pro rozvoj řeči. Je potřeba naučit děti naslouchat pohádkám, trénovat dovednost v rozeznávání jednotlivých zvuků, jejich lokalizaci v analýze slov na hlásky. Vhodné jsou básničky, říkadla, rozpočítadla, slovní kopaná, tichá pošta, hra „jakou hlásku slyšíš na začátku, uprostřed a na konci“; „když uslyšíš určené slovo či zvuk, tleskni“...
- » **Hmat, čich, sluch** podporujeme taktéž, protože díky těmto smyslům si dítě dotvoří a zdokonalí představu o okolním světě.
- » Pro rozvoj psaní a čtení je nutné rozvíjet **prostorové vnímání**, aby se dítě dokázalo dobře orientovat v knize, v sešitě, vědělo, odkud má začít číst a psát, dokázalo si rozvrhnout prostor. Je to také důležité pro orientaci v novém, neznámém prostředí školy. **Pravojevou orientaci**, pojmy nahore, dole, první, prostřední, poslední, hned za, hned před, za, nad, pod... se dítě učí v běžných situacích v rodinném prostředí i v prostředí mateřské školy.
- » Čas je pro malého školáka velmi užitečný z hlediska rozvržení sil

při učení. Je potřeba si uvědomit, co předchází, co následuje, časovou posloupnost, pozorování změn v přírodě v souvislosti se střídáním ročních období. Pro rozvoj **časového vnímání** je důležité zajistit režim dne, pravidelné střídání jednotlivých činností, vytvoření algoritmu a rituálů, což u dětí zajišťuje i pocit bezpečí.

- » **Na řeč a komunikaci** jsou ve školním vzdělávání kladeny velké nároky. Dítě musí umět vyjadřovat své myšlenky, rozumět mluvenému, reprodukovat děj, znát konkrétní i abstraktní pojmy. Řeč by měla být gramaticky správná, bez vad. (V současné době bohužel poměrně často navštěvují první třídu žáci, u kterých se vyskytují vady řeči, jež pak ztěžují kvalitní prvopočáteční vzdělávání.) Mnohé mateřské školy nabízejí individuální logopedické činnosti, které vedou učitelky MŠ, i spolupráci s klinickými logopedy. S dětmi je nutné neustále komunikovat, číst jim pohádky, vyprávět si s nimi, odpovídat na všetečné otázky.
- » **Rozvoj hrubé a jemné motoriky** je důležitý pro rozvoj kreslení a psaní. Dítěti poskytujeme dostatek prostoru pro pohybovou činnost, všímáme si jeho chůze, běhu, skoku, překonávání různých překážek, toho, jak je obratné, zda se rádo zapojuje do pohybových her... Jemnou motoriku rozvíjejí hry s kostkami, samoobslužné činnosti, práce s nářadím, rukodělné práce, lepení, střihání, vytrhávání, modelování, malování, ale i osobní hygiena.
- » Na určité úrovni musí být také **paměť**, protože dítě si musí vizuálně, sluchově a pohybově zapamatovat tvar písmen a číslic, aby mohlo číst, psát a počítat. Paměť rozvíjíme v každodenních činnostech, aktivitách a hrách.

3. Práceschopnost, pracovní předpoklady, návyky

Aby se dítě mohlo kvalitně vzdělávat, musí mít zájem učit se a poznávat nové věci, podporujeme proto záměrnou koncentraci a přirozený smysl pro povinnost. Je nutné, aby si dítě uvědomilo, že je žádoucí dokončit rozpracovaný úkol. U budoucího žáka by měla být vyšší míra samostatnosti při přechodu od jedné činnosti k druhé. I dítě předškolního věku má plnit nějaké povinnosti, je žádoucí zadávat mu jednoduché úkoly, které je schopno zvládnout, a v žádném případě nedělat činnosti a věci za ně.

4. Emocionálně-sociální zralost

Emocionálně stabilní dítě se dokáže lépe vyrovnat se zátěží na začátku školní docházky. Je nutné, aby si dítě uvědomovalo své emoce a dokázalo je zvládnout, mělo by též respektovat potřeby ostatních a zároveň dávat najevo i potřeby své, mělo by ovládat základy slušného chování, neskákat lidem do řeči. V potaz je třeba vzít i to, zda vůbec obstojí bez rodiny, zda dokáže být samostatné a na rodičích nezávislé.

Velmi důležitým aspektem je pečlivě zvážení odkladu školní docházky, protože nastoupí-li dítě do školy a ještě na ni není připraveno, zažije školní neúspěch, který se může odrazit v jeho dalším vzdělávání. Na druhé straně dítě, kterému byla odložena školní docházka jen proto, aby si prodloužilo dětství a rodiče oddálili o rok později nové povinnosti vyplývající ze školní docházky, se může v mateřské škole nudit a o vzdělávání postupně ztrácet zájem. V každém případě však o odkladu školní docházky musejí rozhodnout odborníci, a sice pracovníci pedagogicko-psychologické poradny a dětský lékař.

Autorka je ředitelkou ZŠ a MŠ Slatinice